

BIOLOGINĖS ĮVAIROVĖS KONVENCIJOS KARTACHENOS BIOSAUGOS PROTOKOLAS

Šio Protokolo Šalys,

būdamos Biologinės įvairovės konvencijos, toliau – Konvencija, Šalys,

remdamosi Konvencijos 19 straipsnio 3 ir 4 dalimis, 8 straipsnio g punktu ir 17 straipsniu;

taip pat remdamosi 1995 m. lapkričio 17 d. Konvencijos Šalių konferencijos sprendimu II/5 parengti Biosaugos protokolą, ypatingą dėmesį skiriant visų gyvųjų modifikuotų organizmų, atsiradusių taikant šiuolaikinę biotechnologiją ir galinčių daryti neigiamą poveikį biologinės įvairovės išsaugojimui ir tausiam jos naudojimui, tarpvalstybiniam judėjimui, visų pirma, parengiant svarstyti atitinkamas išankstinio pagrįsto sutikimo procedūras;

dar kartą patvirtindamos Rio de Žaneiro deklaracijos dėl aplinkos ir plėtros 15 principu minimą atsargumo principą;

žinodamos, kaip sparčiai plinta šiuolaikinė biotechnologija ir kyla visuomenės susirūpinimas jos galimu neigiamu poveikiu biologinei įvairovei, taip pat atsižvelgdamos ir į riziką žmogaus sveikatai;

pripažindamos, kad šiuolaikinė biotechnologija, jei ji plėtojama ir taikoma laikantis atitinkamų aplinkos apsaugos ir žmogaus sveikatos apsaugos priemonių, suteikia didelių galimybių kelti žmonių gerovę;

pripažindamos ir itin didelę kilmės ir genetinės įvairovės centrų svarbą žmonijai;

atsižvelgdamos į ribotas daugelio šalių, visų pirma besivystančių šalių, galimybes įveikti su gyvaisiais modifikuotais organizmais susijusios žinomos ir galimos rizikos pobūdį bei mastą;

pripažindamos, kad siekiant tvarios plėtros, prekybos ir aplinkos apsaugos susitarimai turėtų abipusiškai papildyti vienas kitą;

pabrėždamos, kad šio Protokolo nuostatos neturi būti aiškinamos kaip tokios, kuriomis keičiamos galiojančiuose tarptautiniuose susitarimuose nustatytos Šalies teisės ir įsipareigojimai;

suprasdamos, kad pirmiau pateikta įžangine dalimi nesiekama padaryti šį Protokolą priklausomą nuo kitų tarptautinių susitarimų,

s u s i t a r ė:

1 straipsnis

Tikslas

Vadovaujantis Rio de Žaneiro Aplinkos ir plėtros deklaracijos 15 principu išdėstyto atsargumo principu, šio Protokolo tikslas yra prisidėti prie gyvųjų modifikuotų organizmų, atsirandančių taikant šiuolaikinę biotechnologiją ir galinčių daryti neigiamą poveikį biologinės įvairovės išsaugojimui ir tausiam jos naudojimui, atitinkamo apsaugos lygmens užtikrinimo, šių

organizmų saugaus perdavimo, apdirbimo ir naudojimo srityje, atsižvelgiant ir į riziką žmogaus sveikatai bei ypač į jų tarpvalstybinį judėjimą.

2 straipsnis

Bendrosios nuostatos

1. Kiekviena Šalis imasi būtinų ir tinkamų teisinių, administracinių ir kitų priemonių šiame Protokole nustatytiems įsipareigojimams įgyvendinti.

2. Šalys užtikrina, jog bet kokie gyvieji modifikuoti organizmai kuriami, apdirbami, gabenami, naudojami, perduodami ir išleidžiami taip, kad būtų užkirstas kelias arba sumažinta rizika biologinei įvairovei, atsižvelgiant ir į riziką žmogaus sveikatai.

3. Nė viena šio Protokolo nuostata neturi jokios įtakos pagal tarptautinę teisę nustatytam valstybių teritorinių jūrų suverenitetui ir Šalių suverenioms teisėms bei jurisdikcijai išskirtinėse ekonominėse zonose ir žemyniniuose šelfuose, taip pat visų valstybių laivų ir orlaivių navigacinių teisių ir laisvių įgyvendinimui, kaip nustatyta tarptautinėje teisėje ir įtvirtinta atitinkamuose tarptautiniuose dokumentuose.

4. Nė viena šio Protokolo nuostata negali būti aiškinama kaip ribojanti Šalies teisę imtis veiksmų, kurie suteiktų didesnę nei šiame Protokole nustatyta biologinės įvairovės ir jos tausaus naudojimo apsaugą, jei tokie veiksmai atitinka šio Protokolo tikslą ir nuostatas ir kitus šios Šalies įsipareigojimus pagal tarptautinę teisę.

5. Šalys skatinamos atitinkamai atsižvelgti į turimą patirtį, savitarpio susitarimus ir darbą, atliktą tarptautiniuose forumuose, kurių kompetencijai priklauso rizikos žmogaus sveikatai sritis.

3 straipsnis

Vartojamos sąvokos

Šiame Protokole vartojamos sąvokos:

a) „Šalių konferencija“ – Konvencijos Šalių pasitarimas;

b) „ribotas naudojimas“ – patalpoje, įrenginyje ar kitoje fizinėje struktūroje atliekamas darbas su gyvaisiais modifikuotais organizmais, kontroliuojamais konkrečiomis priemonėmis, kuriomis veiksmingai ribojamas jų sąlytis su išorės aplinka ir poveikis jai;

c) „eksportas“ – numatytas tarpvalstybinis judėjimas iš vienos Šalies į kitą;

d) „eksportuotojas“ – bet koks juridinis ar fizinis asmuo, priklausantis eksportuojančios Šalies jurisdikcijai ir organizuojantis gyvųjų modifikuotų organizmų eksportą;

e) „importas“ – numatytas tarpvalstybinis judėjimas į vieną Šalį iš kitos;

f) „importuotojas“ – bet koks juridinis ar fizinis asmuo, priklausantis importuojančios Šalies jurisdikcijai ir organizuojantis gyvųjų modifikuotų organizmų importą;

g) „gyvasis modifikuotas organizmas“ – bet kuris gyvas organizmas, turintis naują genetinę medžiagą, gautą taikant šiuolaikinę biotechnologiją;

h) „gyvasis organizmas“ – bet koks biologinis darinys, galintis perduoti genetinę medžiagą ar dauginis, įskaitant sterilius organizmus, virusus ir viroidus;

i) „šiuolaikinė biotechnologija“ – tai:

a) *in vitro* nukleino rūgščių metodai, įskaitant rekombinantinę dezoksiribonukleino rūgštį (DNR) ir tiesioginį nukleino rūgščių įterpimą į ląsteles ar organoidus arba

b) skirtingų taksonominių šeimų organizmų ląstelių suliejimas, kuriuo įveikiamos gamtinės ir fiziologinės dauginimosi ar rekombinacijos kliūtys ir kuris nenaudojamas tradiciniuose dauginimo ir atrankos metoduose;

j) „regioninė ekonominės integracijos organizacija“ – tam tikro regiono suverenių valstybių įsteigta organizacija, kuriai valstybės narės perdavė įgaliojimus šiuo Protokolu reglamentuojamais klausimais ir kuri vadovaujantis savo vidaus procedūra buvo deramai įgaliota pasirašyti, ratifikuoti, priimti, patvirtinti Protokolą arba prie jo prisijungti;

k) „tarpvalstybinis judėjimas“ – gyvųjų modifikuotų organizmų judėjimas iš vienos Šalies į kitą, išskyrus 17 ir 24 straipsniuose nustatytą tarpvalstybinį judėjimą, kuris apima ir judėjimą tarp Šalių ir ne Protokolo Šalių.

4 straipsnis

Taikymo sritis

Šis Protokolas taikomas visų gyvųjų modifikuotų organizmų, kurie gali daryti neigiamą poveikį biologinės įvairovės išsaugojimui ir tausiam jos naudojimui, atsižvelgiant ir į riziką žmogaus sveikatai, tarpvalstybiniam judėjimui, tranzitui, apdirbimui ir naudojimui.

5 straipsnis

Vaistiniai preparatai

Neatsižvelgiant į 4 straipsnio nuostatas ir nepažeidžiant Šalies teisės vertinti riziką, susijusią su visais gyvaisiais modifikuotais organizmais prieš priimant sprendimą dėl importo, šis Protokolas netaikomas gyvųjų modifikuotų organizmų, kurie yra žmonėms skirti vaistiniai preparatai, reglamentuojami kitų atitinkamų tarptautinių susitarimų arba organizacijų, tarpvalstybiniam judėjimui.

6 straipsnis

Tranzitas ir ribotas naudojimas

1. Neatsižvelgiant į 4 straipsnio nuostatas ir nepažeidžiant tranzito Šalies teisių reguliuoti gyvųjų modifikuotų organizmų gabenimą per jos teritoriją ir pateikti per biosaugos informacijos centrą bet kurį tos Šalies sprendimą pagal 2 straipsnio 3 dalį dėl konkretaus gyvojo modifikuoto organizmo tranzito per jos teritoriją, šio Protokolo nuostatos, atsižvelgiant į išankstinio pagrįsto sutikimo procedūrą, netaikomos tranzitu gabenamiems gyviesiems modifikuotiems organizmams.

2. Neatsižvelgiant į 4 straipsnio nuostatas ir nepažeidžiant Šalies teisės atlikti visų gyvųjų modifikuotų organizmų rizikos vertinimą prieš priimant sprendimus dėl importo ir teisės pagal jos jurisdikciją nustatyti riboto naudojimo reikalavimus, šio Protokolo nuostatos, atsižvelgiant į išankstinio pagrįsto sutikimo procedūrą, netaikomos tarpvalstybiniam judėjimui tų gyvųjų modifikuotų organizmų, kurie skirti ribotai naudoti taikant importuojančios Šalies standartus.

7 straipsnis

Išankstinio pagrįsto sutikimo procedūros taikymas

1. Remiantis 5 ir 6 straipsnių nuostatomis, 8–10 ir 12 straipsniuose nustatyta išankstinio pagrįsto sutikimo procedūra taikoma prieš pirmąjį numatytą gyvųjų modifikuotų organizmų, skirtų apgalvotam išleidimui į aplinką importuojančioje Šalyje, tarpvalstybinį judėjimą.

2. Šio straipsnio 1 dalyje minimas „apgalvotas išleidimas į aplinką“ netaikomas gyviesiems modifikuotiems organizmams, kurie yra tiesiogiai skirti maistui, pašarui ar perdirbimui.

3. 11 straipsnio nuostatos taikomos iki pirmojo gyvųjų modifikuotų organizmų, tiesiogiai skirtų maistui, pašarui arba perdirbimui, tarpvalstybinio judėjimo.

4. Išankstinio pagrįsto sutikimo procedūra netaikoma numatytam tų gyvųjų modifikuotų organizmų, kurie šio Protokolo Šalių pasitarimui lygiavertės Šalių konferencijos sprendimu pripažinti galbūt nedarančiais neigiamo poveikio biologinės įvairovės išsaugojimui ir tausiam jos naudojimui, atsižvelgiant ir į riziką žmogaus sveikatai, tarpvalstybiniam judėjimui.

8 straipsnis

Pranešimas

1. Eksportuojanti Šalis praneša eksportuotojui arba reikalauja jo užtikrinti, kad pranešimas būtų pateiktas raštu importuojančios Šalies kompetentingai nacionalinei institucijai iki gyvojo modifikuoto organizmo, kuriam taikomos 7 straipsnio 1 dalies nuostatos, numatyto tarpvalstybinio judėjimo. Pranešime turi būti pateikta bent jau šio Protokolo 1 priede nurodyta informacija.

2. Eksportuojanti Šalis užtikrina, kad būtų nustatytas teisinis reikalavimas dėl eksportuotojo pateiktos informacijos tikslumo.

9 straipsnis

Pranešimo gavimo patvirtinimas

1. Importuojanti Šalis, gavusi pranešimą, raštu tai patvirtina pranešimo siuntėjui per devyniasdešimt dienų nuo pranešimo gavimo dienos.

2. Patvirtinime nurodoma:

a) pranešimo gavimo data;

b) ar pranešime, *prima facie*, yra pateikta 8 straipsnyje nurodyta informacija;

c) ar galima tęsti procedūrą remiantis importuojančios Šalies vidaus teisės aktais arba 10 straipsnyje nustatyta procedūra.

3. Šio straipsnio 2 dalies c punkte nurodyti vidaus teisės aktai turi atitikti šio Protokolo nuostatas.

4. Jei importuojanti Šalis nepatvirtina, kad gavo pranešimą, tai nereiškia, jog ji sutinka su numatytu tarpvalstybiniu judėjimu.

10 straipsnis

Sprendimų priėmimo procedūra

1. Importuojančios Šalies priimti sprendimai turi atitikti 15 straipsnio nuostatas.

2. Importuojanti Šalis per 9 straipsnyje nurodytą laikotarpį raštu informuoja pranešėją, ar numatyto tarpvalstybinio judėjimo procedūra gali būti tęsiama:

a) tik tada, kai importuojanti Šalis duoda savo rašytinį sutikimą arba

b) praėjus ne mažiau kaip devyniasdešimčiai dienų, vėliau nesiunčiant rašytinio sutikimo.

3. Per du šimtus septyniasdešimt dienų nuo tada, kai gautas pranešimas, importuojanti Šalis raštu informuoja pranešėją ir biosaugos informacijos centrą apie šio straipsnio 2 dalies a punkte nurodytą sprendimą, pagal kurį:

a) leidžiama importuoti tam tikromis sąlygomis arba nenustačius jokių sąlygų, ir nurodant, kaip sprendimas bus taikomas vėliau importuojamam tam pačiam gyvajam modifikuotam organizmui;

b) draudžiama importuoti;

c) prašoma pateikti atitinkamą papildomą informaciją pagal vidaus teisės aktus arba I priedo nuostatas; skaičiuojant laiką, per kurį importuojanti Šalis turi atsakyti į pranešimą, neatsižvelgiama į dienų skaičių, kol ji laukia atitinkamos papildomos informacijos arba

d) pranešėjas informuojamas, kad šioje dalyje nurodytas laikotarpis pratęsiamas iki nustatyto termino.

4. Išskyrus atvejį, kai sutikimas yra besąlyginis, šio straipsnio 3 dalyje minimame sprendime nurodomos priežastys, kuriomis jis grindžiamas.

5. Jei importuojanti Šalis nepraneša apie savo sprendimą per du šimtus septyniasdešimt dienų nuo pranešimo gavimo, tai nereiškia, jog ji sutinka su numatytu tarpvalstybiniu judėjimu.

6. Mokslinio pagrindimo nebuvimas dėl nepakankamos tam tikros mokslinės informacijos ir žinių apie gyvojo modifikuoto organizmo galimo neigiamo poveikio mastą biologinės įvairovės išsaugojimui ir tausiam jos naudojimui importuojančioje Šalyje, atsižvelgiant ir į riziką žmogaus sveikatai, netrukdo tai Šaliai atitinkamai priimti sprendimą dėl 3 dalyje nurodyto gyvojo modifikuoto organizmo importo, siekiant išvengti ar kuo labiau sumažinti tokį galimą neigiamą poveikį.

7. Pirmajame Šalių pasitarimui lygiavertės Šalių konferencijos posėdyje nustatomos tam tikros procedūros ir tvarka, kuria siekiama palengvinti sprendimų priėmimą importuojančioms Šalims.

11 straipsnis

Procedūros, nustatytos gyviesiems modifikuotiems organizmams, tiesiogiai skirtiems maistui, pašarui ar perdirbimui

1. Šalis, priimanti galutinį sprendimą dėl gyvojo modifikuoto organizmo naudojimo vidaus rinkoje, įskaitant tiekimą rinkai, kai gyvasis modifikuotas organizmas gali būti tarpvalstybinio judėjimo objektas, skirtas tiesiogiai maistui, pašarui ar perdirbimui, per 15 dienų nuo šio sprendimo priėmimo informuoja Šalis per biosaugos informacijos centrą. Ši informacija turi apimti bent II priede nurodytus duomenis. Šalis pateikia rašytinę informacijos kopiją kiekvienos Šalies nacionaliniam kontaktiniam asmeniui, kuris iš anksto informuoja sekretoriatą, kad neturi prieigos prie biosaugos informacijos centro. Ši nuostata netaikoma sprendimams dėl lauko bandymų.

2. Šalis, priimanti sprendimą šio straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka, užtikrina, kad būtų teisinis reikalavimas dėl pareiškėjo pateiktos informacijos tikslumo.

3. Bet kuri Šalis gali paprašyti II priedo b punkte nurodytos institucijos pateikti papildomos informacijos.

4. Šalis gali priimti sprendimą dėl gyvųjų modifikuotų organizmų, tiesiogiai skirtų maistui, pašarui ar perdirbimui, importo, remdamasi šio Protokolo tikslą atitinkančiais vidaus teisės aktais.

5. Kiekviena Šalis pateikia per biosaugos informacijos centrą visas kopijas nacionalinių įstatymų, kitų teisės aktų ir rekomendacijų, taikomų gyvųjų modifikuotų organizmų, kurie skirti tiesiogiai maistui, pašarui ar perdirbimui, importui.

6. Besivystanti valstybė, šio Protokolo Šalis arba pereinamojo laikotarpio ekonomikos Šalis, neturinti šio straipsnio 4 dalyje minimų vidaus teisės aktų ir įgyvendindama savo vidaus jurisdikciją, gali per biosaugos informacijos centrą paskelbti, kad jos sprendimas, priimamas prieš pirmą kartą importuojant tiesiogiai maistui, pašarui ar perdirbimui skirtą gyvąjį modifikuotą organizmą, apie kurį informacija pateikta pagal 1 dalį, bus priimtas atsižvelgiant į šiuos kriterijus:

a) rizikos vertinimą, atliktą pagal III priedo nuostatas ir

b) sprendimą, priimtą per nustatytą ne ilgesnį kaip dviejų šimtų septyniasdešimt dienų laikotarpį.

7. Šaliai nepranešus apie savo sprendimą šio straipsnio 6 dalyje nustatyta tvarka, tai nereiškia jos sutikimo arba atsisakymo importuoti gyvąjį modifikuotą organizmą, skirtą tiesiogiai maistui, pašarui ar perdirbimui, nebent Šalis nurodytų kitaip.

8. Mokslinio pagrindimo nebuvimas dėl nepakankamos tam tikros mokslinės informacijos ir žinių apie gyvojo modifikuoto organizmo galimo neigiamo poveikio mastą biologinės įvairovės išsaugojimui ir tausiam jos naudojimui importuojančioje Šalyje, atsižvelgiant ir į riziką žmogaus sveikatai, netrukdo tai Šaliai atitinkamai priimti sprendimą dėl gyvojo modifikuoto organizmo, skirto tiesiogiai maistui, pašarui ar perdirbimui, importo, siekiant išvengti ar kuo labiau sumažinti galimą neigiamą poveikį.

9. Šalis gali nurodyti finansinės ir techninės pagalbos bei gebėjimų stiprinimo poreikius, susijusius su gyvaisiais modifikuotais organizmais, skirtais tiesiogiai maistui, pašarui ar perdirbimui. Šalys, vadovaudamosi 22 ir 28 straipsniais, bendradarbiauja siekdamos patenkinti šiuos poreikius.

12 straipsnis

Sprendimų peržiūra

1. Importuojanti Šalis, atsižvelgusi į naują mokslinę informaciją apie galimą neigiamą poveikį biologinės įvairovės išsaugojimui ir tausiam jos naudojimui, taip pat ir į riziką žmogaus sveikatai, bet kuriuo metu gali peržiūrėti ir pakeisti sprendimą dėl numatyto tarpvalstybinio judėjimo. Tokiu atveju Šalis per trisdešimt dienų informuoja visus pranešėjus, kurie anksčiau buvo pranešę apie tokiam sprendime minimo gyvojo modifikuoto organizmo judėjimą, taip pat ir biosaugos informacijos centrą, nurodydama tokio sprendimo priežastis.

2. Eksportuojanti Šalis arba pranešėjas gali prašyti importuojančios Šalies peržiūrėti jos pagal 10 straipsnio nuostatas priimtą sprendimą, jei eksportuojanti Šalis ar pranešėjas mano, kad:

a) pasikeitė aplinkybės, galinčios turėti įtakos rizikos vertinimo rezultatams, kuriais buvo pagrįstas sprendimas, arba

b) atsirado papildomos tam tikros mokslinės ar techninės informacijos.

3. Importuojanti Šalis raštu atsako į tokį prašymą per devyniasdešimt dienų ir pagrindžia savo sprendimą.

4. Importuojanti Šalis savo nuožiūra gali reikalauti vėliau importuojamų siuntų rizikos vertinimo.

13 straipsnis

Supaprastinta procedūra

1. Importuojanti Šalis gali, jei atsižvelgiant į šio Protokolo tikslą imamasi tinkamų priemonių saugiam gyvųjų modifikuotų organizmų tarpvalstybiniam judėjimui užtikrinti, iš anksto per biosaugos informacijos centrą išsamiai apibūdinti:

a) atvejus, kuriais numatytas tarpvalstybinis judėjimas į jos teritoriją gali vykti tuo pat metu, kai apie judėjimą pranešama importuojančiai Šaliai, ir

b) gyvųjų modifikuotų organizmų importą į jos teritoriją tais atvejais, kai netaikoma išankstinio patvirtinimo procedūra.

Šio straipsnio 1 dalies a punkte minimi pranešimai gali būti taikomi vėlesniam panašiam judėjimui į tą pačią Šalį.

2. Informacija apie numatytą tarpvalstybinį judėjimą, kurią būtina pateikti šio straipsnio 1 dalies a punkte nurodytuose pranešimuose, turi atitikti I priede nustatytus duomenis.

14 straipsnis

Dvišalės, regioninės ir daugiašalės sutartys ir susitarimai

1. Šalys gali sudaryti dvišales, regionines ir daugiašales sutartis ir susitarimus dėl gyvųjų modifikuotų organizmų numatyto tarpvalstybinio judėjimo, atsižvelgdamos į šio Protokolo tikslą, jei tokios sutartys ir susitarimai nelemia mažesnio apsaugos lygmens už nustatytąjį Protokole.
2. Šalys informuoja viena kitą per biosaugos informacijos centrą apie visas tokias dvišales, regionines ir daugiašales sutartis ir susitarimus, kuriuos jos sudarė prieš įsigaliojant ar įsigaliojus šiam Protokolui.
3. Šio Protokolo nuostatos nedaro įtakos numatytam tarpvalstybiniam judėjimui, kuris vyksta pagal sutartis ir susitarimus tarp šių sutartis ar susitarimus sudariusių šalių.
4. Bet kuri Šalis gali nutarti, kad jos nacionalinės teisės aktai turi būti taikomi konkrečiam importui į jos teritoriją, ir turi pranešti savo sprendimą per biosaugos informacijos centrą.

15 straipsnis

Rizikos vertinimas

1. Rizikos vertinimas, remiantis šiuo Protokolu, atliekamas mokslškai pagrįstu būdu pagal III priedo nuostatas ir atsižvelgiant į pripažintus rizikos vertinimo metodus. Toks rizikos vertinimas turi būti grindžiamas bent jau informacija, pateikta pagal 8 straipsnio nuostatas ir kitais turimais moksliniais įrodymais siekiant nustatyti ir įvertinti gyvųjų modifikuotų organizmų galimą neigiamą poveikį biologinės įvairovės išsaugojimui ir tausiam jos naudojimui, atsižvelgiant ir į riziką žmogaus sveikatai.
2. Importuojanti Šalis užtikrina, kad rizika būtų vertinama priimant sprendimus pagal 10 straipsnį. Ji gali reikalauti, kad eksportuotojas atliktų rizikos vertinimą.
3. Rizikos vertinimo išlaidas padengia pranešėjas, jei to reikalauja importuojanti Šalis.

16 straipsnis

Rizikos valdymas

1. Šalys, atsižvelgdamos į Konvencijos 8 straipsnio g punktą, parengia ir taiko tinkamą tvarką, priemones ir strategijas, kad galėtų reguliuoti, valdyti ir kontroliuoti riziką, nustatytą šio Protokolo rizikos vertinimo nuostatose, susijusiose su gyvųjų modifikuotų organizmų naudojimu, apdirbimu ir tarpvalstybiniu judėjimu.
2. Priemonės, pagrįstos rizikos vertinimu, taikomos tiek, kiek būtina, kad būtų išvengta gyvųjų modifikuotų organizmų neigiamo poveikio biologinės įvairovės išsaugojimui ir jos tausiam naudojimui, atsižvelgiant ir į riziką žmogaus sveikatai, importuojančios Šalies teritorijoje.
3. Kiekviena Šalis imasi tinkamų priemonių, kad būtų išvengta nenumatyto gyvųjų modifikuotų organizmų tarpvalstybinio judėjimo, įskaitant priemones, tokias kaip reikalavimas atlikti rizikos įvertinimą prieš pirmąjį gyvojo modifikuoto organizmo išleidimą į aplinką.

4. Nepažeidžiant šio straipsnio 2 dalies nuostatų, kiekviena Šalis turi užtikrinti, kad bet kuris importuotas ar jos teritorijoje sukurtas gyvasis modifikuotas organizmas būtų tam tikrą laikotarpį, atitinkantį jo gyvenimo ciklą arba reprodukcijos laiką, stebimas prieš pradėdant jį naudoti pagal paskirtį.

5. Šalys bendradarbiauja, siekdamos:

a) nustatyti gyvuosius modifikuotus organizmus ar jiems būdingus požymius, kurie gali daryti neigiamą poveikį biologinės įvairovės išsaugojimui ir tausiam jos naudojimui, atsižvelgiant ir į riziką žmogaus sveikatai, ir

b) imtis tinkamų elgesio su tokiais gyvaisiais modifikuotais organizmais arba jiems būdingais požymiais priemonių.

17 straipsnis

Nenumatytas tarpvalstybinis judėjimas ir avarinės priemonės

1. Kiekviena Šalis imasi tinkamų priemonių pranešti paveiktoms ar galbūt paveiktoms valstybėms, biosaugos informacijos centrui, o prireikus ir atitinkamoms tarptautinėms organizacijoms apie jos jurisdikcijoje įvykusį išleidimą, kuris lemia arba gali lemti gyvojo modifikuoto organizmo nenumatytą tarpvalstybinį judėjimą, galintį turėti didelį neigiamą poveikį tų valstybių biologinės įvairovės išsaugojimui ir tausiam jos naudojimui, atsižvelgiant ir į riziką žmogaus sveikatai. Pranešimas išsiunčiamas nedelsiant, kai tik Šalis sužino apie minėtą padėtį.

2. Kiekviena Šalis ne vėliau kaip šio Protokolo įsigaliojimo jai dieną turi pateikti biosaugos informacijos centrui svarbią informaciją apie kontaktinį asmenį, kuris gautų pagal šį straipsnį siunčiamus pranešimus.

3. Bet kuriame pagal šio straipsnio 1 dalį siunčiamame pranešime turėtų būti nurodoma:

a) turima aktuali informacija apie apskaičiuotą gyvųjų modifikuotų organizmų kiekį ir atitinkamą jų bendrą apibūdinimą ir (arba) požymius;

b) informacija apie išleidimo aplinkybes ir numatytą datą bei gyvojo modifikuoto organizmo paskirtį kilmės Šalyje;

c) bet kuri turima informacija apie galimą neigiamą poveikį biologinės įvairovės išsaugojimui ir tausiam jos naudojimui, atsižvelgiant ir į riziką žmogaus sveikatai, taip pat visa turima informacija apie galimas rizikos valdymo priemones;

d) bet kuri kita susijusi informacija ir

e) kontaktinis asmuo, galintis suteikti papildomos informacijos.

4. Kiekviena Šalis, kurios jurisdikcijoje įvyko šio straipsnio 1 dalyje minimas gyvojo modifikuoto organizmo išleidimas, turi nedelsdama pasitarti su paveiktomis ar galbūt paveiktomis valstybėmis, kad padėtų joms pasirinkti atitinkamą atsaką ir inicijuoti būtinus veiksmus, įskaitant avarines priemones, siekiant sumažinti didelį neigiamą poveikį biologinės įvairovės išsaugojimui ir tausiam jos naudojimui, atsižvelgiant ir į riziką žmogaus sveikatai.

18 straipsnis

Apdirbimas, gabenimas, pakavimas ir tapatumo nustatymas

1. Kiekviena Šalis imasi būtinų priemonių, kad gyvieji modifikuoti organizmai, skirti numatytam tarpvalstybiniam judėjimui, remiantis šio Protokolo taikymo sritimi, būtų apdirbami, pakuojami ir gabenami saugiomis sąlygomis, atsižvelgiant į atitinkamas tarptautines taisykles ir standartus, taip siekiant išvengti neigiamo poveikio biologinės įvairovės išsaugojimui ir tausiam jos naudojimui, atsižvelgiant ir į riziką žmogaus sveikatai.

2. Kiekviena Šalis imasi priemonių, reikalingų, kad dokumentuose, pridedamuose prie:

a) gyvųjų modifikuotų organizmų, skirtų tiesiogiai maistui, pašarui ar perdirbimui, būtų aiškiai nurodyta, kad jų sudėtyje „gali būti“ gyvųjų modifikuotų organizmų ir kad jie neskirti apgalvotam išleidimui į aplinką, taip pat nurodomas ir kontaktinis asmuo, galintis suteikti papildomos informacijos. Šiuo tikslu šio Protokolo Šalių pasitarimui lygiavertė Šalių konferencija priima sprendimą dėl išsamių reikalavimų, įskaitant jų tapatybės specifikaciją ir bet kokią konkretų tapatumo nustatymo požymį, ne vėliau kaip praėjus dvejiems metams nuo šio Protokolo įsigaliojimo;

b) gyvųjų modifikuotų organizmų, skirtų ribotai naudoti, būtų aiškiai nurodyta, kad tai gyvieji modifikuoti organizmai; taip pat nurodyti visi saugaus apdirbimo, saugojimo, gabenimo ir naudojimo reikalavimai, kontaktinis asmuo, galintis suteikti papildomos informacijos, kuriam gyvieji modifikuoti organizmai siunčiami, įskaitant jo vardą, pavardę ir institucijos pavadinimą bei adresą;

c) gyvųjų modifikuotų organizmų, skirtų apgalvotai išleisti į aplinką importuojančioje Šalyje, ir prie bet kurių kitų gyvųjų modifikuotų organizmų, kuriems taikomas šis Protokolas, būtų aiškiai nurodyta, kad tai gyvieji modifikuoti organizmai; būtų nurodyta jų tapatybė ir tam tikri požymiai ir (arba) bendras apibūdinimas, saugaus apdirbimo, saugojimo, gabenimo ir naudojimo reikalavimai, kontaktinis asmuo, galintis suteikti papildomos informacijos, ir, atitinkamai, importuotojo ir eksportuotojo pavadinimas ir adresas; turėtų būti pridedama deklaracija, kad judėjimas vyksta pagal šiame Protokole eksportuotojui taikomus reikalavimus.

3. Šio Protokolo Šalių pasitarimui lygiavertė Šalių konferencija, tardamasi su kitomis atitinkamomis tarptautinėmis institucijomis, aptaria poreikį ir galimybes rengti su tapatumo nustatymo, apdirbimo, pakavimo ir gabenimo praktika susijusius standartus.

19 straipsnis

Kompetentingos nacionalinės institucijos ir nacionaliniai kontaktiniai asmenys

1. Kiekviena Šalis paskiria vieną nacionalinį kontaktinį asmenį, kuris jos vardu būtų atsakingas už ryšius su sekretoriatu. Kiekviena Šalis taip pat paskiria vieną ar kelias kompetentingas nacionalines institucijas, atsakingas už administracinių funkcijų, būtinų pagal šį Protokolą, vykdymą, ir įgaliotas veikti jos vardu atliekant šias funkcijas. Šalis gali paskirti vieną subjektą kontaktinio asmens ir kompetentingos nacionalinės institucijos funkcijoms atlikti.

2. Kiekviena Šalis ne vėliau kaip šio Protokolo įsigaliojimo jai dieną praneša sekretariatui savo kontaktinio asmens ir kompetentingos nacionalinės institucijos ar institucijų pavadinimus ir adresus. Jei Šalis paskiria daugiau nei vieną kompetentingą nacionalinę instituciją, ji kartu su

savo pranešimu pateikia sekretoriatui ir tam tikrą informaciją apie atitinkamą šių institucijų atsakomybę. Prireikus šioje informacijoje turi bent jau būti nurodyta, kuri kompetentinga institucija už kurios rūšies gyvąjį modifikuotą organizmą yra atsakinga. Kiekviena Šalis nedelsdama informuoja sekretoriata apie bet kokius nacionalinio kontaktinio asmens paskyrimo ar kompetentingos nacionalinės institucijos ar institucijų pavadinimų ir adresų arba atsakomybės pasikeitimus.

3. Sekretoriatas nedelsdamas praneša Šalims apie pranešimus, gautus pagal šio straipsnio 2 dalį, taip pat pateikia šią informaciją biosaugos informacijos centrui.

20 straipsnis

Keitimasis informacija ir biosaugos informacijos centras

1. Biosaugos informacijos centras įsteigiamas šiuo Protokolu pagal Konvencijos 18 straipsnio 3 dalį kaip tarpininkavimo mechanizmo dalis, siekiant:

a) palengvinti keitimąsi mokslinė, techninė, aplinkos apsaugos srities ir teisine informacija bei patirtimi apie gyvuosius modifikuotus organizmus ir

b) padėti Šalims įgyvendinti Protokolą, atsižvelgiant į besivystančių valstybių, kurios yra Šalys, įskaitant visų pirma mažiausiai išsivysčiusių ir mažų besivystančių salų valstybių ir pereinamojo laikotarpio ekonomikos šalių, taip pat šalių, kurios yra kilmės ir genetinės įvairovės centrai, specialius poreikius.

2. Biosaugos informacijos centras yra priemonė informacijai skleisti šio straipsnio 1 dalyje nustatytais tikslais. Jis sudaro galimybę suteikti prieigą prie Šalių pateiktos informacijos, susijusios su Protokolo įgyvendinimu. Per jį taip pat suteikiama prieiga, kur tai įmanoma, prie kitų tarptautinių biosaugos informacijos mainų mechanizmų.

3. Nepažeidžiant konfidencialios informacijos apsaugos, kiekviena Šalis pateikia per biosaugos informacijos centrą visą informaciją, kurią būtina pateikti pagal šį Protokolą ir:

a) visus galiojančius įstatymus, kitus teisės aktus ir rekomendacijas, skirtus Protokolui įgyvendinti, bei Šalims dėl išankstinio pagrįsto sutikimo procedūros būtiną informaciją;

b) bet kokias dvišales, regionines ir daugiašales sutartis ir susitarimus;

c) rizikos vertinimo santraukas arba gyvųjų modifikuotų organizmų apžvalgas, parengtas aplinkosaugos aspektu pagal Šalies reguliavimo procesus ir atliktas vadovaujantis 15 straipsniu, atitinkamais atvejais įtraukiant susijusią informaciją apie jų produktus, būtent gyvųjų modifikuotų organizmų kilmės perdirbtas medžiagas, turinčias aptinkamus naujus dauginamosios genetinės medžiagos derinius, gautus taikant šiuolaikinę biotechnologiją;

d) savo galutinius sprendimus dėl gyvųjų modifikuotų organizmų importo arba išleidimo ir

e) ataskaitas, pateiktas remiantis 33 straipsniu, įskaitant ir išankstinio pagrįsto sutikimo procedūros įgyvendinimo ataskaitas.

4. Biosaugos informacijos centro veiklos galimybes, įskaitant veiklos ataskaitas, aptaria ir sprendimą priima šio Protokolo Šalių pasitarimui lygiavertė Šalių konferencija savo pirmajame posėdyje ir vėliau nuolat jas peržiūri.

21 straipsnis

Konfidenciali informacija

1. Importuojanti Šalis leidžia pranešėjui nurodyti, kuri informacija, pateikta pagal šio Protokolo reikalavimus arba importuojančios Šalies reikalaujama informacija dėl išankstinio pagrįsto sutikimo procedūros, turi būti laikoma konfidencialia. Tokiais atvejais, jei prašoma, turi būti pateikiamas pagrindimas.

2. Importuojanti Šalis tariausi su pranešėju, jei ji nusprendžia, kad informacija, kurią pranešėjas nurodė kaip konfidencialią, negali būti laikoma tokia, ir iki bet kokio jos paskelbimo informuoja pranešėją apie savo sprendimą, nurodydama priežastis, kai to pageidaujama, prieš paskelbiant informaciją suteikdama galimybę konsultuotis ir peržiūrėti sprendimą vidaus tvarka.

3. Kiekviena Šalis saugo pagal šį Protokolą gautą konfidencialią informaciją, įskaitant bet kurią konfidencialią informaciją, gautą pagal išankstinio pagrįsto sutikimo procedūrą. Kiekviena Šalis užtikrina, kad ji yra parengusi tokią informaciją apsaugančias procedūras, ir turi apsaugoti šią konfidencialią informaciją ne mažiau tinkamu būdu nei konfidencialią informaciją apie jos viduje sukurtus gyvuosius modifikuotus organizmus.

4. Importuojanti Šalis negali naudoti šios informacijos komerciniais tikslais, nebent yra rašytinis pranešėjo sutikimas.

5. Jei pranešėjas atšaukia ar atšaukė pranešimą, importuojanti Šalis laikosi komercinės ir pramoninės informacijos konfidencialumo reikalavimų, įskaitant informaciją apie mokslinius tyrimus ir plėtrą, taip pat informaciją, dėl kurios konfidencialumo Šalis ir pranešėjas nesutaria.

6. Nepažeidžiant šio straipsnio 5 dalies nuostatų, konfidencialia nelaikoma tokia informacija:

- a) pranešėjo vardas, pavardė (arba pavadinimas) ir adresas;
- b) bendras gyvojo modifikuoto organizmo ar organizmų aprašymas;
- c) rizikos vertinimo santrauka dėl poveikio biologinės įvairovės išsaugojimui ir tausiam jos naudojimui, atsižvelgiant ir į riziką žmogaus sveikatai;
- d) visi reagavimo į avarines situacijas metodai ir planai.

22 straipsnis

Gebėjimų stiprinimas

1. Šalys bendradarbiauja plėtodamos ir (arba) stiprindamos žmogiškuosius išteklius ir institucinius gebėjimus biosaugos srityje, įskaitant biotechnologiją, tiek, kiek būtina biosaugos tikslais, siekiant veiksmingai įgyvendinti šį Protokolą ir besivystančiose valstybėse, kurios yra šio Protokolo Šalys, visų pirma mažiausiai išsivysčiusiose ir mažose besivystančiose salų valstybėse, taip pat pereinamojo laikotarpio ekonomikos Šalyse, įskaitant pasaulines, regionines ir nacionalines institucijas bei organizacijas, ir prireikus palengvinant privataus sektoriaus dalyvavimą.

2. Siekiant įgyvendinti šio straipsnio 1 dalies su bendradarbiavimu susijusias nuostatas, stiprinant gebėjimus biosaugos srityje, visapusiškai atsižvelgiama į besivystančių valstybių, šio Protokolo Šalių, visų pirma mažiausiai išsivysčiusių ir mažų besivystančių salų valstybių, finansinių išteklių ir technologijų prieinamumo, technologijų ir su jomis susijusios patirties perdavimo pagal tam tikras Konvencijos nuostatas poreikius. Bendradarbiavimas stiprinant gebėjimus, atsižvelgiant į skirtingas kiekvienos Šalies sąlygas, galimybes ir reikalavimus, apima mokslo ir techninių specialistų rengimą tinkamo ir saugaus biotechnologijos valdymo, rizikos vertinimo ir rizikos valdymo panaudojimo biosaugos tikslais srityse ir technologinių bei institucinių gebėjimų stiprinimą biosaugos srityje. Stiprinant gebėjimus biosaugos srityje, taip pat visapusiškai atsižvelgta ir į pereinamojo laikotarpio ekonomikos Šalių poreikius.

23 straipsnis

Visuomenės informavimas ir jos dalyvavimas

1. Šalys:

a) skatina ir palengvina visuomenės informavimą, švietimą ir dalyvavimą, kai tai susiję su gyvųjų modifikuotų organizmų saugiu gabenimu, apdirbimu ir naudojimu, biologinės įvairovės išsaugojimo ir tausaus jos naudojimo tikslais, atsižvelgiant ir į riziką žmogaus sveikatai. Atlikdamos šią užduotį Šalys atitinkamai bendradarbiauja su kitomis valstybėmis ir tarptautinėmis institucijomis;

b) stengiasi užtikrinti, kad visuomenės informavimas ir švietimas apimtų teisę naudotis informacija apie gyvuosius modifikuotus organizmus, kurių tapatumas nustatytas pagal šį Protokolą ir kurie gali būti importuoti.

2. Šalys, remdamosi savo atitinkamais įstatymais ir kitais teisės aktais, priimdamos sprendimus dėl gyvųjų modifikuotų organizmų, tariasi su visuomene ir šių sprendimų rezultatus pavišina laikydamosi konfidencialios informacijos reikalavimų pagal 21 straipsnį.

3. Kiekviena Šalis stengiasi informuoti visuomenę apie priemones, kuriomis visuomenė galėtų gauti informaciją iš biosaugos informacijos centro.

24 straipsnis

Valstybės, kurios nėra Protokolo Šalys

1. Gyvųjų modifikuotų organizmų tarpvalstybinis judėjimas tarp šio Protokolo Šalių ir valstybių, kurios nėra šio Protokolo Šalys, turi atitikti šio Protokolo tikslą. Šalys gali sudaryti dvišales, regionines ir daugiašales sutartis ir susitarimus dėl tokio tarpvalstybinio judėjimo su valstybėmis, kurios nėra Protokolo Šalys.

2. Šalys skatina valstybes, kurios nėra šio Protokolo Šalys, prisijungti prie šio Protokolo ir pateikti atitinkamą informaciją biosaugos informacijos centrui apie gyvųjų modifikuotų organizmų išleidimą jų nacionalinei jurisdikcijai priklausančiose teritorijose ar įvežimą į jas ar išvežimą iš jų.

25 straipsnis

Neteisėtas tarpvalstybinis judėjimas

1. Kiekviena Šalis imasi tinkamų nacionalinių priemonių, siekdama užkirsti kelią ir atitinkamais atvejais nubausti už įvykdytą gyvųjų modifikuotų organizmų tarpvalstybinį judėjimą, pažeidžiantį jos nacionalines priemones šiam Protokolui įgyvendinti. Toks judėjimas turi būti pripažintas neteisėtu tarpvalstybiniu judėjimu.

2. Įvykus neteisėtam tarpvalstybiniam judėjimui, paveikta Šalis gali prašyti kilmės Šalies savo lėšomis atitinkamai sutvarkyti minėtą gyvąjį modifikuotą organizmą sugrąžinant jį į kilmės šalį arba sunaikinant.

3. Kiekviena Šalis pateikia biosaugos informacijos centrui informaciją apie su jomis susijusius neteisėto tarpvalstybinio judėjimo atvejus.

26 straipsnis

Socialinės ir ekonominės aplinkybės

1. Šalys, siekdamos sprendimo dėl importo pagal šį Protokolą arba pagal savo vidaus priemones, kuriomis įgyvendinamas šis Protokolas, gali atsižvelgti į socialines ir ekonomines aplinkynes, atitinkančias jų tarptautinius įsipareigojimus ir kylančias dėl gyvųjų modifikuotų organizmų poveikio biologinės įvairovės išsaugojimui ir tausiam jos naudojimui, visų pirma į biologinės įvairovės reikšmę vietos gyventojams ir vietos bendruomenei.

2. Šalys skatinamos bendrai dalyvauti moksliniuose tyrimuose ir informacijos mainuose dėl gyvųjų modifikuotų organizmų socialinio ir ekonominio poveikio, visų pirma vietos gyventojams ir vietos bendruomenei.

27 straipsnis

Atsakomybė ir žalos atlyginimas

Šio Protokolo Šalių pasitarimui lygiavertė Šalių konferencija, nagrinėdama ir deramai atsižvelgdama į tarptautinėje teisėje atitinkamoje srityje vykstančius procesus, pirmajame posėdyje pradeda procedūrą pagal kurią bus atitinkamai parengtos tarptautinės taisyklės ir procedūros dėl atsakomybės ir gyvųjų modifikuotų organizmų tarpvalstybinio judėjimo padarytos žalos atlyginimo, ir stengiasi užbaigti šį procesą per ketverius metus.

28 straipsnis

Finansinis mechanizmas ir ištekliai

1. Šalys, svarstydamos finansinius išteklius šiam Protokolui įgyvendinti, atsižvelgia į Konvencijos 20 straipsnio nuostatas.

2. Konvencijos 21 straipsnyje nustatytas finansinis mechanizmas, veikiantis per institucinę struktūrą, yra ir šio Protokolo finansinis mechanizmas.

3. Šio Protokolo Šalių pasitarimui lygiavertė Šalių konferencija, kai tai susiję su šio Protokolo 22 straipsnyje minimų gebėjimų stiprinimu, teikdama Šalių konferencijai svarstyti rekomendacijas dėl šio straipsnio 2 dalyje minimo finansinio mechanizmo, atsižvelgia į besivystančių valstybių, kurios yra Protokolo Šalys, finansinių išteklių poreikį, įskaitant visų pirma mažiausiai išsivysčiusias ir mažas besivystančias salų valstybes.

4. Šalys, atsižvelgdamos į šio straipsnio 1 dalies sąlygas, taip pat atsižvelgia ir į besivystančių valstybių, kurios yra Protokolo Šalys, įskaitant visų pirma mažiausiai išsivysčiusias valstybes ir mažas besivystančias salų valstybes, ir į pereinamojo laikotarpio ekonomikos Šalių poreikius, kai tai susiję su jų pastangomis nustatyti ir įgyvendinti savo gebėjimų stiprinimo reikalavimus šio Protokolo įgyvendinimo tikslais.

5. Rekomendacija dėl Konvencijos finansinio mechanizmo atitinkamuose Šalių konferencijos sprendimuose, įskaitant tuos, kurie buvo suderinti prieš priimant šį Protokolą, taikoma *mutatis mutandis* šio straipsnio nuostatomis.

6. Išsivysčiusios valstybės, kurios yra šio Protokolo Šalys, taip pat gali skirti finansinių ir technologinių išteklių, o besivystančios valstybės, kurios yra šio Protokolo Šalys, ir pereinamojo laikotarpio ekonomikos Šalys per dvišalius, regioninius ir daugiašalius kanalus gali pasinaudoti tokiais ištekliais šio Protokolo nuostatomis įgyvendinti.

29 straipsnis

Šio protokolo Šalių pasitarimui lygiavertė Šalių konferencija

1. Šalių konferencija yra lygiavertė šio Protokolo Šalių pasitarimui.

2. Konvencijos Šalys, kurios nėra šio Protokolo Šalys, gali dalyvauti bet kuriame šio Protokolo Šalių pasitarimui lygiavertės Šalių konferencijos posėdyje stebėtojo teisėmis. Kai Šalių konferencija yra lygiavertė šio Protokolo Šalių pasitarimui, sprendimus pagal šį Protokolą priima tik šio Protokolo Šalys.

3. Kai Šalių konferencija yra lygiavertė šio Protokolo Šalių pasitarimui, bet kuris Šalių konferencijos biuro narys, atstovaujantis Konvencijos Šaliai, kuri tuo metu nėra šio Protokolo Šalis, pakeičiamas nariu iš Protokolo Šalies, kuris išrenkamas šio Protokolo Šalių.

4. Šio Protokolo Šalių pasitarimui lygiavertė Šalių konferencija nuolat peržiūri, kaip įgyvendinamas šis Protokolas ir, remdamasi savo įgaliojimais, priima jo veiksmingam įgyvendinimui skatinti būtinus sprendimus. Ji vykdo šiuo Protokolu nustatytas funkcijas ir:

a) teikia rekomendacijas visais šiam Protokolui įgyvendinti būtinais klausimais;

b) steigia šiam Protokolui įgyvendinti būtinąs pagalbines institucijas;

c) atitinkamais atvejais prašo ir naudoja kompetentingų tarptautinių organizacijų, vyriausybinių ir nevyriausybinių institucijų teikiamomis paslaugomis, pagalba bei informacija;

d) nustato informacijos, kuri turi būti pateikta pagal šio Protokolo 33 straipsnį, perdavimo formą ir jos pateikimo intervalus ir nagrinėja šią informaciją, taip pat ir bet kurios pagalbinės institucijos pateiktas ataskaitas;

e) nagrinėja ir prireikus priima šio Protokolo ir jo priedų pataisas, taip pat bet kurį papildomą šio Protokolo priedą, būtiną šiam Protokolui įgyvendinti ir

f) atlieka visas kitas funkcijas, kurių gali prireikti šiam Protokolui įgyvendinti.

5. Šalių konferencijos darbo tvarkos ir Konvencijos finansinės taisyklės pagal šį Protokolą taikomos *mutatis mutandis*, išskyrus atvejus, kai šio Protokolo Šalių pasitarimui lygiavertė Šalių konferencija bendru sutarimu priima kitą sprendimą.

6. Šio Protokolo Šalių pasitarimui lygiavertės Šalių konferencijos pirmąjį posėdį sušaukia sekretoriatas kartu su Šalių konferencijos pirmuoju posėdžiu, kuris numatytas po šio Protokolo įsigaliojimo datos. Vėlesni eiliniai šio Protokolo Šalių pasitarimui lygiavertės Šalių konferencijos posėdžiai rengiami kartu su Šalių konferencijos eiliniais posėdžiais, nebent šio Protokolo Šalių pasitarimui lygiavertė Šalių konferencija priimtų kitokį sprendimą.

7. Šio Protokolo Šalių pasitarimui lygiavertės Šalių konferencijos neeiliniai posėdžiai šaukiami bet kuriuo kitu metu, kai šio Protokolo Šalių pasitarimui lygiavertė Šalių konferencija nusprendžia, kad jie būtini, arba gavus bet kurios Šalies rašytinį prašymą, jei per šešis mėnesius nuo datos, kurią sekretoriatas persiuntė Šalims prašymą, jam pritarė bent trečdalis Šalių.

8. Jungtinės Tautos, jų specializuotos agentūros, Tarptautinės atominės energijos agentūra ir bet kuri jų valstybė narė arba jų stebėtojai, kurie nėra Konvencijos Šalys, gali stebėtojo teisėmis dalyvauti šio Protokolo Šalių pasitarimui lygiavertės Šalių konferencijos posėdžiuose. Bet kuriai nacionalinei ar tarptautinei, vyriausybinei ar nevyriausybinei institucijai arba agentūrai, turinčiai kvalifikaciją dirbti su šiuo Protokolu susijusiais klausimais ir pranešusi sekretoriui apie savo pageidavimą dalyvauti stebėtojo teisėmis šio Protokolo Šalių pasitarimui lygiavertės Šalių konferencijos posėdyje, gali būti leista dalyvauti, jei tam neprieštarauja bent trečdalis dalyvaujančių Šalių. Jei šiame straipsnyje nenustatyta kitaip, leidimas stebėti ir stebėtojų dalyvavimas reguliuojamas pagal šio straipsnio 5 dalies darbo tvarkos taisykles.

30 straipsnis

Pagalbinės institucijos

1. Bet kuri pagalbinė institucija, įsteigta pagal Konvenciją, šio Protokolo Šalių pasitarimui lygiavertės Šalių konferencijos sprendimu gali dirbti pagal Protokolą, tačiau šiuo atveju Šalių pasitarime apibrėžiama, kokias funkcijas ši įstaiga vykdyt.

2. Konvencijos Šalys, kurios nėra šio Protokolo Šalys, gali dalyvauti stebėtojo teisėmis bet kurios tokios pagalbinės institucijos posėdyje. Kai Konvencijos pagalbinė institucija dirba kaip pagalbinė institucija šiam Protokolui įgyvendinti, sprendimus pagal šį Protokolą priima tik šio Protokolo Šalys.

3. Jei Konvencijos pagalbinė institucija atlieka savo funkcijas, susijusias su šio Protokolo klausimais, bet kuris tos pagalbinės institucijos biuro narys, atstovaujantis Konvencijos Šaliai, kuri tuo metu nėra šio Protokolo Šalis, pakeičiamas nariu iš Protokolo Šalies, kuris išrenkamas Protokolo Šalių.

31 straipsnis

Sekretoriatas

1. Sekretoriatas, įsteigtas pagal Konvencijos 24 straipsnį, vykdo sekretoriato funkcijas pagal šį Protokolą.

2. Konvencijos 24 straipsnio 1 dalis, kurioje nustatomos sekretoriato funkcijos, taikoma šiam Protokolui *mutatis mutandis*.

3. Su šiuo Protokolu susijusias sekretoriato paslaugų išlaidas tiek, kiek jas galima atskirti nuo kitų išlaidų, padengia šio Protokolo Šalys. Šio Protokolo Šalių pasitarimui lygiavertė Šalių konferencija savo pirmajame posėdyje turi apsispręsti dėl būtinų biudžeto planų.

32 straipsnis

Ryšys su Konvencija

Jei šiame Protokole nenustatyta kitaip, Konvencijos nuostatos, susijusios su jos protokolais, taikomos šiam Protokolui.

33 straipsnis

Priežiūra ir ataskaitos

Kiekviena Šalis prižiūri šiame Protokole nustatytų savo įsipareigojimų įgyvendinimą ir šio Protokolo Šalių pasitarimui lygiavertės Šalių konferencijos nustatytais laiko tarpais teikia šio Protokolo Šalių pasitarimui lygiavertei Šalių konferencijai ataskaitas, kokių priemonių buvo imtasi šiam Protokolui įgyvendinti.

34 straipsnis

Nuostatų laikymasis

Šio Protokolo Šalių pasitarimui lygiavertė Šalių konferencija savo pirmajame posėdyje svarsto ir tvirtina bendradarbiavimo procedūras ir institucinius mechanizmus, kad būtų skatinama laikytis šio Protokolo nuostatų ir nagrinėjami atvejai, kai jų nesilaikoma. Šios procedūros ir mechanizmai apima konsultacijų ar pagalbos teikimo, jei reikia, nuostatas. Šios nuostatos taikomos neatsižvelgiant į Konvencijos 27 straipsnyje nustatytas ginčų sprendimo procedūras ir mechanizmus ir jų nepažeidžiant.

35 straipsnis

Vertinimas ir priežiūra

Šio Protokolo Šalių pasitarimui lygiavertė Šalių konferencija privalo per penkerius metus nuo šio Protokolo įsigaliojimo ir vėliau bent kas penkerius metus vertinti šio Protokolo veiksmingumą, įskaitant jo procedūrų ir priedų vertinimą.

36 straipsnis

Pasirašymas

Šis Protokolas teikiamas pasirašyti valstybėms ir regioninės ekonominės integracijos organizacijoms Jungtinių Tautų skyriuje Nairobije nuo 2000 m. gegužės 15 d. iki 2000 m.

gegužės 26 d. ir Jungtinių Tautų būstinėje Niujorke nuo 2000 m. birželio 5 d. iki 2001 m. birželio 4 d.

37 straipsnis

Įsigaliojimas

1. Šis Protokolas įsigalioja devyniasdešimtą dieną nuo datos, kurią valstybės ar regioninės ekonominės integracijos organizacijos, kurios yra Konvencijos Šalys, deponuoja penkiasdešimtąjį ratifikavimo, priėmimo, patvirtinimo ar prisijungimo dokumentą.

2. Šis Protokolas valstybei ar regioninei ekonominės integracijos organizacijai, kuri ratifikuoja, priima ar patvirtina šį Protokolą arba prisijungia prie jo tada, kai jis įsigalioja pagal šio straipsnio 1 dalį, įsigalioja devyniasdešimtą dieną nuo datos, kurią valstybė ar regioninė ekonominės integracijos organizacija deponuoja savo ratifikavimo, priėmimo, patvirtinimo ar prisijungimo dokumentą, arba tą dieną, kurią tai valstybei ar regioninei ekonominės integracijos organizacijai įsigalioja Konvencija, atsižvelgiant į tai, kuri data vėlesnė.

3. Pagal šio straipsnio 1 ir 2 dalis nėra vienas regioninės ekonominės integracijos organizacijos deponuotas dokumentas nepripažįstamas dokumentu, papildančiu tos organizacijos valstybių narių deponuotus dokumentus.

38 straipsnis

Išlygos

Jokių šio Protokolo taikymo išlygų nedaroma.

39 straipsnis

Pasitraukimas

1. Šalis, praėjus dvejiems metams nuo dienos, kurią šis Protokolas jai įsigaliojo, bet kuriuo metu gali pasitraukti iš Protokolo nusiųsdama depozitarui rašytinį pranešimą.

2. Pasitraukimas iš Protokolo įsigalioja praėjus vieniems metams nuo dienos, kurią depozitaras gavo pranešimą, arba vėlesnę dieną, kuri gali būti nurodyta pranešime apie pasitraukimą.

40 straipsnis

Autentiški tekstai

Šio Protokolo originalas, kurio visi tekstai anglų, arabų, ispanų, kinų, prancūzų ir rusų kalbomis yra autentiški, deponuojamas Jungtinių Tautų Generaliniam Sekretoriui.

Tai patvirtindami, toliau nurodyti tinkamai įgalioti asmenys pasirašė šį Protokolą.

Priimta dutūkstantųjų metų sausio dvidešimt devintąją dieną Monrealyje.

*I priedas***Informacija, kurią būtina nurodyti pranešimuose pagal 8, 10 ir 13 straipsnius**

- a) Eksportuotojo pavadinimas, adresas ir kontaktinė informacija.
- b) Importuotojo pavadinimas, adresas ir kontaktinė informacija.
- c) Gyvojo modifikuoto organizmo pavadinimas ir tapatybės duomenys ir valstybės, iš kurios eksportuojamas gyvasis modifikuotas organizmas, biologinės saugos lygio vidaus klasifikacija, jei tokia yra.
- d) Numatyta judėjimo per sieną diena arba dienos, jei žinoma.
- e) Organizmo recipiento arba motininio organizmo taksonominis rangas, bendrinis pavadinimas, surinkimo ar įsigijimo vietovė ir jų bendras apibūdinimas, susijęs su biologine sauga.
- f) Organizmo recipiento ir (arba) motininių organizmų kilmės ir genetinės įvairovės centrai, jei yra žinoma, ir buveinės, kuriose organizmai gali išgyventi ar daugintis, aprašymas.
- g) Organizmo arba organizmų donorų taksonominis rangas, bendrinis pavadinimas, surinkimo ar įsigijimo vietovė ir jų bendras apibūdinimas, susijęs su biologine sauga.
- h) Nukleino rūgšties arba atliktos modifikacijos, taikyto metodo ir atsiradusių gyvojo modifikuoto organizmo savybių bendras apibūdinimas.
- i) Gyvojo modifikuoto organizmo ar jo produktų, būtent gyvųjų modifikuotų organizmų kilmės perdirbtų medžiagų, kuriose yra aptinkamų naujų taikant šiuolaikinę biotechnologiją gautų dauginamosios genetinės medžiagos derinių, numatoma paskirtis.
- j) Perduodamo gyvojo modifikuoto organizmo kiekis ar tūris.
- k) III priedo nuostatas atitinkanti ankstesnė ir esama rizikos vertinimo ataskaita.
- l) Siūlomi saugaus apdirbimo, saugojimo, gabenimo ir naudojimo metodai, atitinkamais atvejais įskaitant pakavimo, ženklinimo, dokumentų tvarkymo, pašalinimo ir nenumatytų įvykių procedūras.
- m) Gyvojo modifikuoto organizmo reglamentavimo statusas eksportuojančioje valstybėje (pavyzdžiui, ar jis uždraustas eksportuojančioje valstybėje, ar yra kitų apribojimų, ar duotas leidimas nespecializuotam išleidimui) ir, jei gyvasis modifikuotas organizmas yra uždraustas eksportuojančioje valstybėje, nurodoma draudimo priežastis arba priežastys.
- n) Kiekvieno eksportuotojo pranešimo kitoms valstybėms apie būsimą gyvojo modifikuoto organizmo perdavimą rezultatas ir tikslas.
- o) Pareiškimas, kad pirmiau pateikta informacija iš esmės yra teisinga.

*II priedas***Informacija, kurią būtina pateikti apie gyvuosius modifikuotus organizmus, tiesiogiai skirtus maistui, pašarui ar perdirbimui, pagal 11 straipsnį**

- a) Pareiškėjo, siekiančio sprendimo dėl naudojimo vidaus rinkoje, pavadinimas ir kontaktinė informacija.

- b) Institucijos, atsakingos už sprendimo priėmimą, pavadinimas ir kontaktinė informacija.
- c) Gyvojo modifikuoto organizmo pavadinimas ir tapatybės duomenys.
- d) Genų modifikacijos, taikyto metodo ir dėl to atsiradusių gyvojo modifikuoto organizmo savybių bendras apibūdinimas.
- e) Bet koks konkretus gyvojo modifikuoto organizmo tapatumo nustatymo požymis.
- f) Organizmo recipiento arba motininio organizmo taksonominis rangas, bendrinis pavadinimas, surinkimo ar įsigijimo vietovė ir jų bendras apibūdinimas, susijęs su biologine sauga.
- g) Organizmo recipiento ir (arba) motininių organizmų kilmės ir genetinės įvairovės centrai, jei yra žinoma, ir buveinės, kurioje organizmai gali išgyventi arba daugintis, aprašymas.
- h) Organizmo arba organizmų donorų taksonominis rangas, bendrinis pavadinimas, surinkimo ar įsigijimo vietovė ir jų bendras apibūdinimas, susijęs su biologine sauga.
- i) Gyvųjų modifikuotų organizmų patvirtinta paskirtis.
- j) III priedo nuostatas atitinkanti rizikos vertinimo ataskaita.
- k) Siūlomi saugaus apdirbimo, saugojimo, gabenimo ir naudojimo metodai, atitinkamais atvejais įskaitant pakavimo, ženklavimo, dokumentų tvarkymo, pašalinimo ir avarinių situacijų procedūras.

III priedas

Rizikos vertinimas

Tikslas

1. Rizikos vertinimo tikslas pagal šį Protokolą – nustatyti ir įvertinti galimą neigiamą gyvųjų modifikuotų organizmų poveikį biologinės įvairovės išsaugojimui ir tausiam jos naudojimui galimoje priimančiojoje aplinkoje, atsižvelgiant ir į riziką žmogaus sveikatai.

Rizikos vertinimo taikymas

2. Rizikos vertinimu, *inter alia*, remiasi kompetentingos institucijos priimdamos pagrįstus sprendimus dėl gyvųjų modifikuotų organizmų.

Bendrieji principai

3. Rizikos vertinimas turėtų būti atliktas mokslškai pagrįstu ir aiškiu būdu, taip pat gali būti atsižvelgta į atitinkamų tarptautinių organizacijų ekspertų patarimus ir parengtas rekomendacijas.

4. Mokslinių žinių ar mokslinio sutarimo stoka nebūtinai turėtų būti aiškinama kaip rodanti atitinkamą rizikos lygmenį, rizikos nebuvimą arba priimtina riziką.

5. Rizika, susijusi su gyvaisiais modifikuotais organizmais ar jų produktais, būtent su gyvųjų modifikuotų organizmų kilmės perdirbtomis medžiagomis, kuriose yra naujų taikant šiuolaikinę biotechnologiją gautų aptinkamų dauginamosios genetinės medžiagos derinių, turėtų būti nagrinėjama įvertinant riziką, kurią kelia nepakitę organizmai recipientai arba motininiai organizmai galimoje priimančiojoje aplinkoje.

6. Rizika turėtų būti įvertinta kiekvienu konkrečiu atveju. Reikalaujamos informacijos esmė ir išsamumas kiekvienu konkrečiu atveju gali skirtis atsižvelgiant į atitinkamą gyvąjį modifikuotą organizmą, numatytą jo paskirtį ir galimą priimančiąją aplinką.

Metodai

7. Viena vertus, rizikai įvertinti gali prireikti tam tikros konkrečios informacijos, kuri gali būti nustatyta ir kurią gali būti prašoma pateikti atliekant vertinimą, kita vertus, kai kuri informacija gali būti nesvarbi.

8. Siekiant nustatyto tikslo, rizikos vertinimas atitinkamai apima šiuos etapus:

a) visų naujų genotipų ir fenotipų charakteristikų, susijusių su gyvuoju modifikuotu organizmu, kuris gali daryti neigiamą poveikį biologinei įvairovei galimoje priimančiojoje aplinkoje, nustatymą, atsižvelgiant ir į riziką žmogaus sveikatai;

b) šio neigiamo poveikio faktinio atsiradimo tikimybės įvertinimą, atsižvelgiant į galimos priimančiosios aplinkos poveikio gyvajam modifikuotam organizmui intensyvumą ir pobūdį;

c) padarinių įvertinimą, jei šis neigiamas poveikis būtų padarytas;

d) gyvojo modifikuoto organizmo keliamos bendros rizikos vertinimą, remiantis nustatyto tikėtino neigiamo poveikio ir padarinių vertinimu;

e) rekomendaciją, ar rizika yra priimtina, ar ji valdoma, prireikus nurodant ir strategiją šiai rizikai valdyti; ir

f) jei rizikos lygis neaiškus, jį galima nustatyti paprašius konkrečios informacijos arba įgyvendinant tinkamą rizikos valdymo strategiją ir (arba) stebint gyvąjį modifikuotą organizmą priimančiojoje aplinkoje.

Svarstyliniai klausimai

9. Kiekvienu konkrečiu atveju vertinant riziką atsižvelgiama į tam tikrus techninius ir mokslinius duomenis, susijusius su šiais aspektais:

a) *organizmas recipientas arba motininis organizmas*. Organizmo recipiento arba motininio organizmo biologinės savybės, įskaitant informaciją apie taksonominį rangą, bendrą pavadinimą, kilmę, kilmės ir genetinės įvairovės centrus, jei žinoma, ir aplinkos, kurioje organizmai gali išgyventi arba greitai plisti, aprašymas;

b) *organizmas ar organizmai donorai*. Organizmų, organizmų donorų taksonominis rangas ir bendrinis pavadinimas, šaltinis ir atitinkamas bendras apibūdinimas;

c) *vektorius*. Bendras vektoriaus apibūdinimas, įskaitant tapatybės duomenis, jei tokie yra, jo kilmės šaltinis ir šeimininkų paplitimas;

d) *intarpas arba intarpai ir (arba) bendras modifikacijos apibūdinimas*. Įterptos nukleino rūgšties bendras genetinis apibūdinimas, jos nustatoma funkcija ir (arba) atliktos modifikacijos bendras apibūdinimas;

e) *gyvasis modifikuotas organizmas*. Gyvojo modifikuoto organizmo tapatybės duomenys, gyvojo modifikuoto organizmo ir organizmo recipiento ar motininio organizmų bendro biologinio apibūdinimo skirtumai;

f) *gyvojo modifikuoto organizmo aptikimas ir jo tapatumo nustatymas*. Siūlomi aptikimo ir tapatumo nustatymo metodai, jų tikslumas, jautrumas ir patikimumas;

g) *informacija apie numatytą paskirtį*. Informacija apie gyvojo modifikuoto organizmo numatytą paskirtį, įskaitant naują ar pasikeitusią paskirtį, palyginti su organizmu recipientu ar motininiais organizmais; ir

h) *priimančioji aplinka*. Informacija apie vietovės geografinius, klimatinius ir ekologinius ypatumus, įskaitant informaciją apie biologinę įvairovę ir galimos priimančiosios aplinkos kilmės centrus.